

ZÁKON O ŠTÁTNUM OBČIANSTVE JE POTREBNÉ ZMENIŤ

Verejná ochrankyňa práv navrhla zmenu právnej úpravy zákona č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve upravujúcu overovanie ovládania slovenského jazyka ako podmienky pre získanie štátneho občianstva Slovenskej republiky, ktorá je podľa nej v rozpore s princípmi dobrej verejnej správy, predovšetkým s princípom rovnosti, princípom nestrannosti a princípom právnej istoty. Ministerka vnútra Denisa Saková sa s jej odporúčaniami nestotožnila, ombudsmanka preto vo veci iniciuje diskusiu.

(Bratislava, 25. februára) Na verejnú ochrankyňu práv Máriu Patakyovú sa obrátil podávateľ, ktorý žiadal o udelenie štátneho občianstva. Ministerstvo vnútra mu štátne občianstvo neudelilo, pretože podľa ministerstva nespĺnil podmienku ovládania slovenského jazyka. Podávateľ namietal predovšetkým skutočnosť, že jazykovú skúšku raz úspešne absolvoval a všetci traja členovia hodnotiacej komisie sa vyslovili, že preukázal ovládanie slovenského jazyka slovom a písmom a všeobecných znalostí o Slovenskej republike. Napriek tomu ministerstvo vnútra poslalo pre pochybnosti o jeho znalostiach slovenčiny žiadosť o zopakovanie jazykovej skúšky, čo však podávateľ odmietol podstúpiť. Ombudsmanka sa preto rozhodla preskúmať legislatívu upravujúcu priebeh a hodnotenie jazykovej skúšky v konaní o udelenie štátneho občianstva a zistila viacero nedostatkov. Podľa ministerky vnútra je však aktuálna právna úprava dostatočná.

„Priebeh a postup, akým je realizované testovanie jazykovej znalosti, nespĺňa princíp rovnosti, nestrannosti a právnej istoty. Nie je totiž zrejmé, na akej úrovni podľa Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky majú žiadatelia a žiadateľky o udelenie štátneho občianstva preukázať ovládanie slovenského jazyka,“ uviedla verejná ochrankyňa práv Mária Patakyová.

System posudzovania je nejednotný a porušuje princíp rovnosti

Vzhľadom na to, že hodnotenie komisie k ovládaniu slovenského jazyka sa vykonáva slovným vyjadrením *vyhovel/a* alebo *nevyhovel/a*, hodnotiaca komisia má veľkú mieru úvahy pri rozhodovaní a vyhodnocovaní testovania. Verejná ochrankyňa práv preto žiadala zmeniť systém tak, aby bolo pre žiadateľov a žiadateľky jasné, akú jazykovú úroveň musia dosiahnuť pre udelenie štátneho občianstva.

Ministerka vnútra Denisa Saková odporúčanie odmieta a tvrdí, že pri posudzovaní je potrebné, aby komisia pri rozhodovaní prihliadala na vek, zdravotný stav, vzdelanie či pracovné zaradenie žiadateľov a žiadateľiek. **„Z praxe vyplýva, že inak je potrebné posudzovať robotníka, kuchárku, dôchodkyňu, inak lekára alebo inú profesiu žiadateľa, pri ktorej používa slovenský jazyk aj v písomnej forme. Ďalej je potrebné zohľadniť skutočnosť, akej národnosti je žiadateľ. Jazykovú skúšku zvládne inak český či poľský občan, inak ukrajinský a ruský občan, ktorý**

píše azbukou, a inak občan vietnamskej či čínskej národnosti, pre ktorého je písomný prejav náročnejší aj z hľadiska latinskej abecedy. Inak jazykovú skúšku urobí 25-ročný vysokoškolský študent a inak nepracujúci dôchodca,“ napísala ministerka v reakcii na podnet verejnej ochrankyne práv na zmenu právnej úpravy.

Takýto prístup je podľa ombudsmanky v rozpore s princípom rovnosti. Riešením pre odstránenie problematickej podmienky je naopak – zjednotenie systému napríklad použitím rovnakého testu na úrovni B1 pre všetkých žiadateľov a žiadateľky. Požiadavka preukázať jazykové znalosti na určitej úrovni je štandardom aj v okolitých krajinách, napríklad v Českej republike i Poľsku. Navyše by tak bolo od samého začiatku procesu jasné, aká jazyková úroveň je potrebná pre zvládnutie skúšky, čo by mnohým žiadateľom a žiadateľkám pomohlo vopred sa pripraviť.

Ministerstvo aktuálne neposkytuje ani žiadnu formu praktickej príručky pre žiadateľov a žiadateľky, kde by boli zozbierané modulové testy, vďaka ktorým by sa mohli na testovanie ovládania slovenského jazyka pripraviť.

Na hodnotenie znalostí slovenského jazyka nestačí ovládať štátny jazyk

Zákon je problematický aj preto, že nekladie odborné požiadavky na členov a členky hodnotiacej komisie, či už v oblasti vzdelania alebo požadovanej praxe v oblasti testovania jazykovej úrovne, ktoré by museli spĺňať. Ministerka vnútra je však názoru, že na členstvo v hodnotiacej komisii stačí ovládať štátny jazyk. **„Členovia komisie, ktorých podľa § 8 ods. 7 zákona vymenúva prednosta okresného úradu v sídle kraja, sú štátnymi zamestnancami s vysokoškolským vzdelaním, ktorí prešli riadnym výberovým konaním na príslušný odbor štátnej služby, ktorej súčasťou je aj ovládanie štátneho jazyka, a spĺňajú tak kvalifikáciu určenú zákonom o štátnej službe,**“ uviedla Denisa Saková.

Ombudsmanka namieta, že ovládanie slovenského jazyka nemôže byť jediným kritériom na posudzovanie jazykovej úrovne žiadateľov a žiadateľiek. **„Na posúdenie jazykových znalostí je nevyhnutné, aby ho vykonávali vysoko profesionálne osoby, ktoré sú odborne vyškolené na posudzovanie ovládania slovenčiny ako cudzieho jazyka. Nemali by to byť akýkoľvek štátni zamestnanci a zamestnankyne so znalosťou slovenského jazyka,**“ reagovala Mária Patakyová.

Ombudsmanka navrhla zmeniť zákon tak, aby bol jasnejší

Verejná ochrankyňa práv žiadala ministerku vnútra, aby právna úprava kládla požiadavky na odbornú spôsobilosť členov a členky hodnotiacej komisie, a tým sa zabezpečilo, že overovanie ovládania slovenského jazyka budú vykonávať osoby, ktoré sú na to odborne spôsobilé. Taktiež odporúčala zaviesť bodové hodnotenie overovania ovládania slovenského jazyka, aby sa vyhlo slovnému hodnoteniu „vyhovel/nevyhovel“ a „preukázal/nepreukázal“, ktoré ponecháva veľký priestor pre svojvoľné hodnotenie žiadateľov a žiadateľky o udelenie štátneho občianstva. Zároveň požadovala, aby bolo z právnej úpravy zrejmé, na akej úrovni podľa Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky musí žiadateľ preukázať ovládanie slovenského jazyka. Okrem toho navrhovala, aby ministerstvo vnútra v spolupráci s príslušným ústredným

orgánom štátnej správy na úseku jazykového vzdelávania zabezpečilo vypracovanie vzorového testu pre jazykovú časť skúšky, zoznamu komunikačných situácií, ako aj zoznamu otázok všeobecného charakteru, ktoré sú žiadateľom a žiadateľkám kladené počas skúšky.

„Vzhľadom na to, že sa postupne zvyšuje záujem o udelenie štátneho občianstva a žiadostí pribúda, je dôležité venovať sa nastaveniu aktuálneho systému a v prípade, že má nedostatky, snažiť sa o ich odstránenie,“ uzavrela ombudsmanka. Vo veci preto plánuje s ministerstvom vnútra naďalej komunikovať a argumentovať s cieľom dosiahnuť zmenu danej právnej úpravy, a to aj formou osobného stretnutia či diskusie za okrúhlym stolom s odbornou verejnosťou.